

Uppsala tingsrätt
Box 1113
751 41 Uppsala

Stockholm den 26 januari 2009

**Yttrande i mål nr T 3897-08, Olivia Rozum ./. Sveriges
lantbruksuniversitet (SLU)**

1. Med anledning av tingsrättens föreläggande av den 8 januari 2009 vill Olivia Rozum anföra följande.

**Vad var det totala antalet [behöriga] sökande och antagna till
veterinärprogrammet för 2006 respektive 2007 och hur många av dessa var
män respektive kvinnor?**

2. Olivia Rozums uppfattning är att parterna numera är överens om följande statistik avseende veterinärprogrammet vid SLU.

Hösten 2006

1 127 behöriga sökande till programmet (961 kvinnor och 166 män)
66 sökande till urvalsgruppen BF (46 kvinnor och 20 män)
55 sökande med högsta betyg i urvalsgruppen BF (39 kvinnor och 16 män)
85 antagna totalt (61 kvinnor och 24 män)
3 antagna i urvalsgruppen BF (0 kvinnor och 3 män)

Hösten 2007

1 142 behöriga sökande till programmet (975 kvinnor och 167 män)
89 sökande till urvalsgruppen BF (65 kvinnor och 23 män)
79 sökande med högsta betyg i urvalsgruppen BF (61 kvinnor och 18 män)
100 antagna totalt (69 kvinnor och 31 män)
5 antagna i urvalsgruppen BF (0 kvinnor och 5 män)

3. Andelen behöriga kvinnliga sökande totalt var rätteligen 85 procent vid båda antagningstillfällena. I stämningens ansökan uppgavs felaktigt att andelen var 90 procent år 2007.

På vilket [sätt] och i vilket skede tillkännagav SLU för de sökande att man tillämpade ett förfarande med viktad lottning?

4. Frågan synes primärt vara riktad till staten men Olivia Rozum önskar framföra följande.
5. Information gällande viktad lottning framgår av SLU:s antagningsordningar år 2006, bilaga 5 till stämningens ansökan, och 2007, bilaga 1. Av VHS anmälningsskatalog år 2007, bilaga 2, framkommer som generell information om antagning till högskolan, att om två eller fler sökande har samma poäng ges platsen, om inte annat framgår vid respektive utbildning, i första hand till underrepresenterat kön. Någon specifik uppgift om viktad lottning i VHS anmälningsskatalog ges över huvud taget inte. I den information som ges angående veterinärutbildningen förekommer över huvud taget ingen uppgift om antagningsförfarandet.
6. Olivia Rozum har inte kunnat ta del av den information om veterinärutbildningen som torde ha funnits på SLU:s hemsida vid de aktuella tidpunkterna. Den informationen får staten lämpligen föra in i målet.

Är det könsfördelningen på veterinärutbildningen eller på yrkesverksamma veterinärers arbetsmarknad – och i sådana fall vilken arbetsmarknad; den nationella eller internationella – som är av betydelse för den proportionalitetsbedömning som parterna förefaller ense ingår vid tillämpning av EG-rätten?

Könsfördelningen på utbildningen eller på arbetsmarknaden?

7. I förarbetena till likabehandlingslagen anges att diskrimineringsförbudet ska utformas i överensstämmelse med EG-rätten, se prop. 2001/02:27 s 35.
8. Vid en proportionalitetsbedömning ska alla relevanta omständigheter vägas in, så även könsfördelningen på veterinärutbildningen. Artikel 141.4 i EGF stadgar emellertid att i syfte att uppnå jämställdhet i *arbetslivet* får inte principen om likabehandling hindra en medlemsstat från att behålla eller

besluta om åtgärder som rör särskilda förmåner för att göra det lättare för det underrepresenterade könet att bedriva en yrkesverksamhet eller för att förebygga eller kompensera nackdelar i yrkeskarriären. Det är alltså primärt könsfördelningen på yrkesverksamma veterinärers arbetsmarknad som är av betydelse enligt EG-rätten.

Nationella eller internationella arbetsmarknaden?

9. Yrkeskvalifikationsdirektivet, direktiv 2005/36/EG, gäller för arbetsmarknaden inom EU för bland annat veterinärer. Yrket – och även utbildningen – omfattas alltså av Europaparlamentets och rådets direktiv, vilket gäller för alla medborgare i ett EU/EES-land (inklusive Schweiz) som vill utöva sitt yrke antingen som egenföretagare eller anställd. Direktivet omfattar även regler som skall underlätta för den som tillfälligt vill tillhandahålla tjänster inom sitt yrkesområde i ett annat medlemsland. Grundprincipen för direktivet är att den som är kvalificerad att utöva ett yrke i sitt hemland ska även kunna utöva det i andra medlemsländer. Huvudregeln är att den som har en examen från ett medlemsland i de yrken som omfattas av direktivet i princip ska ha tillträde till arbetsmarknaden i andra medlemsländer direkt.
10. Olivia Rozum anser, med hänsyn till den fria rörligheten inom den europeiska gemenskapen, att såväl den svenska som den europeiska arbetsmarknaden måste beaktas vid proportionalitetsbedömningen.
11. Olivia Rozum vill vidare anföra följande gällande den nationella och internationella arbetsmarknaden.
12. Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) från 2006 (statistik för 2007 publiceras av SCB tidigast i mars 2009) över yrkesverksamma veterinärer i Sverige (yrkesregistret) visar att könsfördelningen är 69 procent kvinnor och 31 procent män.
13. Statistik från Eurostat, EU:s statistikbyrå, gällande övriga europeiska länder visar följande gällande år 2006. Vid en jämförelse av det totala antalet kvinnliga respektive manliga verksamma veterinärer, utifrån de länder som har rapporterat in siffror till Eurostat, finner man att könsfördelningen i länderna var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Uppgifterna baseras på information från Sverige, Österrike, Schweiz, Tjeckien, Finland, Kroatien, Ungern, Island, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Polen, Rumänien, Slovenien och Storbritannien, se bilaga 3.

14. Statistik som inhämtats av Olivia Rozum från de nationella veterinärförbunden visar att könsfördelningen bland veterinärer i de tre folkrikaste EU-staterna som inte ingår i Eurostats statistik är som följer. Tyskland (se tabell 11), 52 procent män och 48 procent kvinnor år 2006 samt 51 procent män och 49 procent kvinnor år 2007 (bilaga 4-5), Italien, 65 procent män och 35 procent kvinnor år 2006 och 2007 (bilaga 6) och Frankrike, 61 procent män och 39 procent kvinnor år 2008, se bilaga 7. De sammanlagda redovisade statistikuppgifterna omfattar cirka 80 procent av EU/EES-områdets befolkningsmängd.

Har den viktade lottningen egentligen inneburit kvotering?

15. Först ska konstateras att kvotering som begrepp inte förekommer i svenska författningar (jmf SOU 2006:22 s. 629). Det förekommer heller inte i förarbetena till likabehandlingslagen.
16. I Uppsalamålet (NJA 2006 s. 683) karakteriserade Högsta domstolen det i målet aktuella förfarandet som "en kvalificerad form av positiv särbehandling (etnisk kvotering), där företrädare automatiskt och ovillkorligt har getts åt sökande i en som eftersatt betraktad grupp vilka har haft sämre meriter än sökande som inte blivit antagna..." (sid. 4).
17. I Kalanke-målet (C-450/93) konstaterade EG-domstolen att en nationell reglering, som vid *lika meriter* [vår kursiv] "undantagslöst och ovillkorligt garanterar företrädare för [i detta fall] kvinnor vid tillsättning eller befordran", inte är tillåten enligt artikel 2.1 och 2.4 likabehandlingsdirektivet. Det aktuella befordringssystemet beskrevs som ett "kvoteringssystem".
18. Diskrimineringskommittén, som föregick den nya diskrimineringslag som trädde i kraft den 1 januari 2009, anger i sitt slutbetänkande att "kvotering innebär att en viss andel (en kvot) av platser eller resurser tilldelas en särskild grupp, i allmänhet genom särskilda regler eller kriterier" i syfte att "åtgärda en ojämn fördelning..." (SOU 2006:22 s. 629). Kommittén hänvisar även till betänkandet Tio år med jämställdhetslagen – utvärdering och förslag (SOU 1990:41) där följande definition ges av begreppet: "Kvotering betyder att man fastställer att ett visst antal eller en viss andel personer av t.ex. ett kön /.../ skall finnas representerad i t.ex. riksdagen, en styrelse eller på en viss typ av tjänst. Personer ur olika grupper konkurrerar vid kvotering inte med varandra, utan endast inbördes inom gruppen".

19. Olivia Rozum kan konstatera att begreppet kvotering har getts olika nyanser i praxis och förarbeten, även om inslaget av ett automatiskt och ovillkorligt företräde verkar vara den minsta gemensamma nämnaren. Under alla omständigheter är inte det avgörande vad man kallar förfarandet i fråga, för att avgöra dess laglighet. Det väsentliga är vad det har haft för diskriminerande effekter (se prop. 2001/02:27 s 36), och detta oavsett om de sökande har lika eller olika meriter.
20. I det aktuella fallet har SLU fastställt att en viss andel personer av ett visst kön ska finnas representerad på veterinärutbildningen. SLU har förvisso inte vikt ett visst antal platser åt det underrepresenterade könet, men har i stället tillämpat ett viktat lotteri där kvinnor som sökt i urvalsgruppen folkhögskolebetyg endast haft en teoretisk chans få en utbildningsplats. Av den sannolikhetsberäkning Uppsala tingsrätt redovisat framkommer att en man haft 45 till 50 procents chans att komma in på utbildningen, medan en kvinna har haft 1,3 till 2 procents chans. En man har således haft upp till 38 gånger så stor chans som en kvinna att bli antagen. Under åren 2006 och 2007 antogs följaktligen ingen kvinna i den aktuella urvalsgruppen. I praktiken har lotteriet handlat om vilka män som ska antas till de åtta platserna i fråga. Det uppnådda resultatet är detsamma som blivit fallet om platserna från början hade viks åt män. Den diskriminerande effekten har varit direkt och eftersträvd av SLU. Mot denna bakgrund vidhåller Olivia Rozum vad som anförts i stämningsansökan, nämligen att förfarandet, de facto, har inneburit kvotering.

På vilket sätt följer rätt till skadestånd av EG-rätten?

21. Olivia Rozum förstår frågan såsom den aktualiserades vid den muntliga förberedelsen, det vill säga huruvida det föreligger en EG-rättslig skadeståndsskyldighet i den händelse det aktuella förfarandet anses vara tillåtet enligt likabehandlingslagen men otillåtet enligt EG-rätten, och inte på vilket sätt en rätt till skadestånd i sig följer av den EG-rättsliga lagstiftningen (exempelvis genom direktiv 2002/73/EG, artikel 8 d).
22. Det ska först påpekas att diskrimineringsförbuden i lagen om likabehandling av studenter i högskolan utformats, enligt Olivia Rozum, i överensstämmelse med EG-rätten och de definitioner som finns i de arbetsrättsliga lagarna som förbjuder diskriminering, (se prop. 2001/02:27 s. 35). Även den arbetsrättsliga diskrimineringslagstiftningen har för övrigt utformats i överensstämmelse med EG-rätten (a. prop. s. 36). Det framgår också genom

ett stort antal hänvisningar i samma proposition att EG-rätten är central när det gäller tolkning och tillämpning av likabehandlingslagen. Resonemanget nedan bygger således på den synnerligen teoretiska förutsättningen att svensk rätt skulle tillåta diskrimineringen i fråga men inte EG-rätten.

23. Olivia Rozum önskar komplettera grunden för skadeståndsyrkandet enligt nedanstående.

I första hand görs gällande att behandlingen av gruppmedlemmarna står i strid med diskrimineringsförbudet i 7 § lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan (likabehandlingslagen) och att gruppmedlemmarna därför har rätt till skadestånd enligt 13 § likabehandlingslagen.

I andra hand görs gällande att behandlingen av gruppmedlemmarna står i strid med Rådets direktiv 76/207/EEG artikel 2.8 (ändrad genom direktiv 73/2002/EG) samt EG-fördragets artikel 141.4 och gruppmedlemmarna har därför rätt till skadestånd i enlighet med den så kallade Franchovich-principen samt allmänna skadeståndsrättsliga principer (och uttalanden i förarbetena till skadeståndslagen). Den aktuella EG-rätten har direkt effekt och gäller även i Sverige i enlighet med lag (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

24. För utveckling av talan gällande förstahandsyrkandet, se stämningsansökan. Förelagd att utveckla talan gällande den EG-rättsliga grunden för skadestånd önskar Olivia Rozum framföra följande.

25. En skadeståndssanktion kan bli följden av att en stat som är medlem av den Europeiska unionen inte levt upp till de förpliktelser som följer av medlemskapet. EG-domstolen har i praxis lagt fast att en medlemsstat kan bli skadeståndsskyldig gentemot enskilda om staten åsidosatt de förpliktelser som följer av gemenskapsrätten, se t.ex. domarna Francovich, Brasserie du Pêcheur och Factortame III samt Dillenkofer m.fl. (Förenade målen C-6/90 och C-9/90 [1991] ECR I-5357 Francovich, förenade målen C-46/93 och C-48/93 [1996] ECR I-1029 Brasserie du pêcheur och Factorame III, förenade målen C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 och C-190/94 [1996] ECR I-4845 Dillenkofer m.fl.)

26. EG-domstolens avgöranden i dessa skadeståndsmål brukar sammanfattas under beteckningen Francovich-principen, se också betänkandet "Det allmännas ansvar vid överträdelse av EG-regler" (se SOU 1997:194 s. 53 f.)
27. EG-domstolen har vid upprepade tillfällen understrukit att principen om rätt till ersättning för skada som drabbar enskilda på grund av överträdelse av gemenskapsrätten utgör en väsentlig del av fördragets system. Den tanke som ligger bakom detta, och som konkretiserades första gången i Francovich, är att gemenskapsrätten för att få fullt genomslag måste kunna garantera att den enskilde tillförsäkras sina rättigheter även om en enskild medlemsstat brustit i genomförande eller tillämpning av gemenskapsrätten. En rätt till skadestånd utgör därmed en nödvändig ingrediens för att tillgodose kravet på gemenskapsrättens fulla genomslag (se Francovich para. 33-37).
28. EG-domstolen uttalade i fallet Francovich som en utgångspunkt att förutsättningarna för att detta skadeståndsansvar ska ge rätt till ersättning beror på karaktären av den överträdelse av gemenskapsrätten som orsakat skadan. EG-domstolen uppställer tre krav som uttryckligen anges vara nödvändiga och tillräckliga för att det skall uppkomma en rätt till ersättning direkt grundad på EG-rätten (se Francovich para. 39-41).
1. Den regel som överträtts skall vara avsedd att skapa rättigheter för enskilda.
  2. Överträdelsen skall vara tillräckligt allvarlig.
  3. Det skall finnas ett direkt orsakssamband mellan överträdelsen och skadan.
29. Dessa tre villkor återkom i Brasserie/Factortame III och har därefter upprepats i de mål där skadeståndsfrågan varit uppe till bedömning. I Dillenkofer har EG-domstolen uttalat att de tre krav som ovan angetts är generellt giltiga och att enskilda som lidit skada har rätt till ersättning direkt grundad på EG-rätten om dessa tre villkor är uppfyllda.
30. Om man ska precisera vilka överträdelser som kan ge upphov till skadeståndsskyldighet för det allmänna kan man först konstatera att det måste vara fråga om överträdelser av gemenskapsrättsliga regler som är bindande för staten, dvs. främst fördragsbestämmelser eller bestämmelser som återfinns i förordningar, direktiv eller beslut riktade till staten. Domstolen har vidare uttryckligen påpekat att ansvar för uppkommen skada kan åläggas oavsett om den regel som överträdelsen gäller har direkt effekt eller ej (se Brasserie/Factortame III p 16-22).

31. När det gäller själva överträdelsen visar EG-domstolens avgöranden att denna kan bestå av en aktiv handling likaväl som av passivitet och att såväl felaktig tillämpning av en gemenskapsrättslig regel som tillämpning av en nationell regel som inte står i överensstämmelse med gemenskapsrätten liksom underlåtenhet att beakta en relevant gemenskapsrättslig regel kan ge upphov till ett ersättningsansvar (se Dillenkofer para 29).
32. Medan rätten till ersättning enligt domstolen är direkt grundad på gemenskapsrätten är det med tillämpning av den nationella rättens skadeståndsregler som staten har att ersätta uppkommen skada. Domstolen har uttalat att det i avsaknad av någon gemenskapsrättslig skadeståndsrettlig lagstiftning blir den interna rättsordningen i varje medlemsstat som får avgöra vilken domstol som är behörig och som får bestämma den närmare utformningen av processen så att det skapas förutsättningar för att garantera den enskilde de rättigheter som gemenskapsrätten tillförsäkrar honom (se domarna 60/75 Russo [1976] ECR 45, 33/76 Rewe [1976] ECR 1989 och 158/80 Rewe [1981] ECR 1805).
33. I det enskilda fallet – när en skadeståndstalan riktas mot det allmänna – blir det den nationella domstolens uppgift att bedöma om de omständigheter som käranden åberopar innebär att prövningen huruvida skadeståndsskyldighet föreligger skall ske enligt gemenskapsrätten eller enligt svensk rätt och om det därvid är någon skadeståndsrättslig specialregel eller de allmänna bestämmelserna enligt "Francovich" alternativt skadeståndslagen som är tillämpliga (se SOU 1997:194 s. 126, jfr Francovich para 42).
34. För det fall domstolen inte anser att skadestånd kan grundas i enlighet med förstahandsyrkandet gör Olivia Rozum således gällande att skadestånd ska utgå med direkt grund på gemenskapsrätten i enlighet med vad som ovan anförts.

Ska inhämtande av förhandsbesked från EG-domstolen begäras?

35. Olivia Rozums uppfattning är att det inte föreligger något behov att inhämta förhandsbesked från EG-domstolen i enlighet med artikel 234 EGF.

Ska viss fråga hänskjutas till prövning av Högsta domstolen?

36. Olivia Rozums uppfattning är att det inte föreligger något behov att hänskjuta någon fråga för prövning till Högsta domstolen i enlighet med RB 53:16.

Angående bevisuppgift

37. Som muntlig bevisning åberopas partsförhör under sanningsförsäkran med Olivia Rozum som ska höras om de närmare omständigheterna kring och följderna av att hon inte beviljades en plats på veterinärutbildningen på Sveriges lantbruksuniversitet vid antagningen till höstterminen år 2006. Förhöret åberopas till styrkande av den skada Olivia Rozum har lidit. Vidare åberopas vittnesförhör med gruppmedlemmarna Hanna Svederborn, Tove Reid och Sofia Lindblad Torstensson, bevis- och förhörstema enligt ovan. Samtliga förhör är av mindre omfattning med beräknad tidsåtgång cirka fem minuter vardera.

Stockholm som ovan,

Gunnar Strömmer

Clarence Crafoord

Bilagor

Bilaga 1: SLU:s antagningsordning år 2007

Bilaga 2: VHS anmälningskatalog år 2007

Bilaga 3: Statistikuppgifter från Eurostat gällande veterinärer år 2006

Bilaga 4: Statistik gällande veterinärer i Tyskland år 2006

Bilaga 5: Statistik gällande veterinärer i Tyskland år 2007

Bilaga 6: Statistik gällande veterinärer i Italien år 2006 och 2007

Bilaga 7: Statistik gällande veterinärer i Frankrike år 2008